

ISSN 1318-5772 XXXIII (2026) št. 2

BOŽJA BESEDA DANES

Revija Zavoda Biblično gibanje

UMETNA INTELIGENCA, ČLOVEK IN SVETO PISMO

POGOVOR Z ROMANOM GLOBOKARJEM s. S. Večko, T. Omerzel, S. Skralovnik
Človek je v polnosti človek samo v medosebnih odnosih

RAZLAGA ODLOMKA NOVE ZAVEZE Matjaž Celarc
»Glejte, človek!« (Jn 19,5) Umetna inteligenca in resnica človeka

BOŽJA BESEDA V PASTORALI Z UI Mitja Markovič
Med učinkovitostjo in navdihom

IZZIV ZA OSEBNO DELO Jonas Miklavčič
Kdo je podoba koga?: Umetna inteligenca kot ogledalo etičnosti

UVODNIK Samo Skralovnik KDAJ SE ZAČNE DAN?	3
BOŽJA BESEDA RASTE Gregor Čušin UMETNA INTELIGENCA JE PRIJAZNEJŠA OD POVPREČNEGA SLOVENSKEGA KATOLIČANA	4
POGOVOR S PRIJATELJI BOŽJE BESEDE s. Snežna Večko, Teja Omerzel, Samo Skralovnik ČLOVEK JE V POLNOSTI ČLOVEK SAMO V MEDOSEBNIH ODNOSIH	8
UČITELJSTVO CERKVE IN UMETNA INTELIGENCA Alenka Arko DOKUMENT ANTIQUA ET NOVA: CERKEV O UMETNI INTELIGENCI	13
RAZLAGA ODLOMKA NOVE ZAVEZE Matjaž Celarc »GLEJTE, ČLOVEK!« (Jn 19,5) UMETNA INTELIGENCA IN RESNICA ČLOVEKA	15
RAZLAGA ODLOMKA NOVE ZAVEZE Isaac T. Soon ALI LAHKO STROJI PRIDEJO V NEBESA?	18
BOŽJA BESEDA V PASTORALI Z UI Mitja Markovič MED UČINKOVITOSTJO IN NAVDIHOM	22
BOŽJA BESEDA V ZAKONU Teja Omerzel MOŽ IN ŽENA NA POTI V EMAVS	26
BOŽJA BESEDA IN UMETNA INTELIGENCA Samo Skralovnik ORODJA UI ZA DELO S SVETIM PISMOM IN NAVIDEZNA ZANESLJIVOST	32
SMEJATI SE S SVETIM PISMOM Marc Gellman NOBENIH ČUDEŽEV VEČ!	35
BOŽJA BESEDA V PODOBI Vid Planinc NIČ NOVEGA NOVEGA POD SONCEM	36
CERKVENI OČETJE BEREJO SP br. Jan Dominik Bogataj ČEBELE, ALGORITMI IN MODROST: BAZILIJ VELIKI ZA DIGITALNO DOBO	38
PRIPOROČAMO V BRANJE Samo Skralovnik BIRMANCEM IN ŽE DAVNO BIRMANIM	40
IZZIV ZA OSEBNO DELO Jonas Miklavčič KDO JE PODOBA KOGA?: UMETNA INTELIGENCA KOT OGLEDALO ETIČNOSTI	41
BOŽJA BESEDA NA PLATNU p. Andraž Arko MARIJA MAGDALENA	44
BOŽJA BESEDA V RANAH SVETA Rok Mihelič OD RAZOČARANJA DO UPANJA – SRCE, KI GORI, KRUH, KI ODPIRA OČI	45
SVETOPISEMSKA NIŠA Vinko Ošlak SKRAJNEŽ NAJ UMRE, SICER MI ZMERNI NE BOMO PREŽIVELI ...	49
MALI KLJUČ SVETEGA PISMA s. Snežna Večko SVETO PISMO MED SLOVENCİ	53
BOŽJA BESEDA NA POTI Samo Skralovnik MED ALGORITMOM IN PUŠČAVO	54

BOŽJA BESEDA DANES je katoliška biblična revija, ki jo izdaja Zavod Biblično gibanje s podporo SŠK. Izhaja trikrat letno.

Revijo lahko naročite ali odjavite po pošti na naslov gibanja in uredništva.

NASLOV ZAVODA IN UREDNIŠTVA:
Zavod Biblično gibanje
Poljanska cesta 2, 1000 Ljubljana
info@biblicnogibanje.si
www.biblicnogibanje.si
www.facebook.com/biblicnogibanje.si

UREDNIŠKI ODBOR:

Jure Koželj, Snežna Večko, Bogdan Rus,
Marko Rijavec, Teja Omerzel

GLAVNI UREDNIK: Samo Skralovnik

ODGOVORNI UREDNIK: Maksimilijan Matjaž

LEKTORIRANJE: Aleksandra Kocmut

FOTOGRAFIJE: Avtorji uporabljenih fotografij
so navedeni pod fotografijami.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI: ChatGPT / Samo Skralovnik

PRELOM IN PRIPRAVA ZA TISK: Robert Rošker

OBLIKOVNA ZASNOVA: Branka Smodiš

TISK: Salve, d. o. o., Ljubljana

Priporočen je prostovoljni dar za pokritje stroškov izhajanja revije.
Transakcijski račun pri Delavski hranilnici: SI56 6100 0002 0986006

KDAJ SE ZAČNE DAN?

NEKI RABIN JE VPRAŠAL UČENCE: »Kdaj se konča noč in začne dan?«

PRVI JE ODGOVORIL: »Ko lahko na daleč ločiš figo od oljke.«

DRUGI JE PRISTAVIL: »Ko lahko razlikuješ psa od ovce.«

TODA RABIN JE ODKIMAL:

»Ne. Dan se začne takrat, ko v obrazu drugega človeka prepoznaš brata.

Dokler tega ne zmoreš, je še vedno noč.«

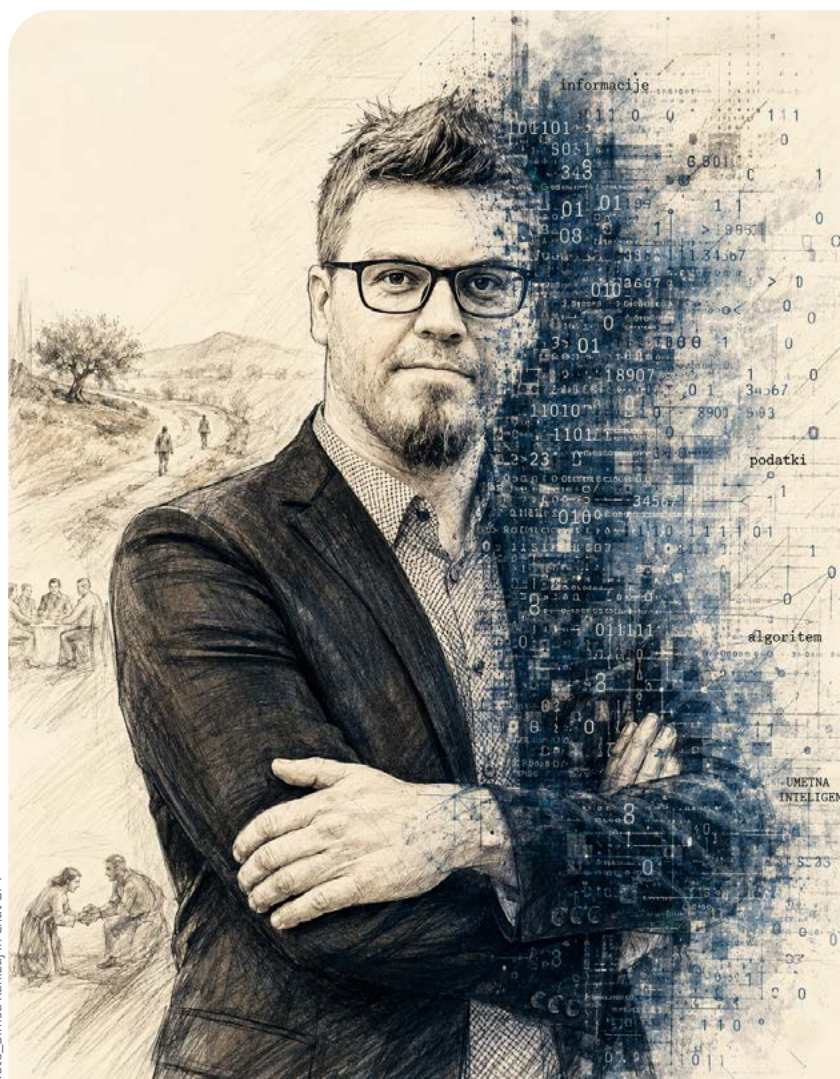
Živimo v času še »včeraj« nepredstavljive tehnološke moči. Stroji znajo odgovarjati, pisati, analizirati, prevajati, ustvarjati podobe. Zdi se, da bomo kmalu znali vse – razen morda najtežje stvari: videti človeka.

Umetna inteligenca nam lahko pomaga pri delu, učenju, raziskovanju in iskanju informacij. Lahko nas preseneti s hitrostjo, učinkovitostjo in sposobnostjo povezovanja podatkov. Toda ob vsej tej tehnološki moči se vedno bolj odpira drugo vprašanje: kaj se dogaja s človekom? Ne samo, kaj zmorejo stroji, ampak kaj postajamo mi sami.

Sveto pismo človeka nikoli ne poenostavi na skuppek podatkov, statistiko. Človek je bitje odnosa. Bog človeka kliče po imenu, poslušga in išče, spremlja in mu prihaja naproti. Vera zato ni zbirka informacij o Bogu, ampak odnos. Ni naključje, da se najpomembnejše svetopisemske zgodbe dogajajo na poti, v srečanju, pri mizi, v pogovoru, v dotiku, v poslušanju in v skupnosti.

V tej številki se zato ne sprašujemo, ali je umetna inteligenca dobra ali slaba. Veliko pomembnejše vprašanje je, kakšen človek postajamo v svetu algoritmov, hitrih odgovorov in digitalnih odnosov. Ali bomo ob vsej povezanosti še znali poslušati? Ali bomo ob množici informacij še sposobni modrosti? Ali bomo ob virtualnih stikih še zmogli bližino? Ali bomo ob strojih, ki posnemajo pogovor, še znali zares govoriti drug z drugim?

Nobena tehnologija ne more nadomestiti človeka, bdečega ob bolniku; noben algoritem v resnici ne more nadomestiti prijatelja, ki poslušga; noben program ne more moliti namesto človeka ... Dozdeva se mi, da največja nevarnost umetne inteligence ni v tem, da bi stroji postali preveč podobni človeku, ampak da bo človek začel pozabljati, kaj pomeni biti človek.

foto_Simiša Kanižaj in ChatGPT

Zato nas rabinova zgodba na začetku vračak bistvenemu vprašanju. Dan se ne začne takrat, ko imamo več informacij, boljšo tehnologijo ali hitrejšje odgovore. Dan, v dobesebnem in prenesenem smislu, se začne takrat, ko v drugem človeku znova prepoznamo brata. Brez tega ostaja tudi naša visoko razvita civilizacija v temi. ...

UMETNA INTELIGENCA JE PRIJAZNEJŠA OD POVPREČNEGA SLOVENSKEGA KATOLIČANA

Ne bi bil jaz, ko bi ne izkoristil prilike, kadar se ponudi. Če bi me urednik prosil, da napišem članek na temo »frizerji in Sveto pismo«, bi najprej seveda preveril, ali ne gre za zatipkano napako ali lapsus. »Oprostite, ste mislili frizerje ali farizeje?« Potem pa bi se o tej temi pomenil s kakim frizerjem. Saj ne, da jih prav veliko poznam – zaradi svoje plešaste glave že leta nimam več opravka z njimi – a kdo bi o tej temi vedel več kot oni. Zato je povsem logično, vsaj meni se tako zdi, da se z vprašanjem »Umetna inteligenca, človek in Sveto pismo« obrnem na ... umetno inteligenco. Zapis, ki sledi, je dobeseden prepis mojega pomenka z Chat GPT-jem.

JAZ: Rad bi verjel. Mi lahko pomagaš?

CHATGPT: Ja. In že samo to, da si pripravljen reči »Rad bi verjel«, je pomemben začetek. Veliko ljudi misli, da je vera nekaj, kar človeka nenadoma zadene. Pri nekaterih mogoče res. Pri večini pa se razvije postopoma — skozi vprašanja, izkušnje, dvome, tišino, odnose, trpljenje, lepoto, občutek smisla.

Ni ti treba najprej »postati prepričan«, da bi začel iskati. Mogoče pomaga, če si najprej razjasniš, kaj pravzaprav pogrešaš ali iščeš: • občutek smisla? • upanje? • mir? • občutek, da nisi sam? • moralno smer? • nekaj presežnega? • odnos z Bogom kot osebo? • pripadnost • odgovor na strah pred smrtjo?

To niso ista vprašanja, čeprav se pogosto skrivajo pod »Rad bi verjel«.

Nekaj stvari, ki pogosto pomagajo ljudem na tej poti: • Dovolj si dvom. Dvom ni nasprotje vere. Veliko vernih ljudi dvomi. Vera ni isto kot popolna gotovost. • Poskusi govoriti z Bogom, tudi če nisi prepričan, da obstaja. Lahko zelo preprosto: »Bog, če si, pomagaj mi, da te spoznam.« Ni treba uporabljati posebnih besed. Beri nekaj kratkega

in neposrednega. Veliko ljudi začne z evangeliji, posebej z Markovim ali Janezovim. Ne kot »dokaz«, ampak kot srečanje z idejo Boga skozi Jezusa. • Poišči ljudi, ki vero živijo iskreno. Ne najbolj glasnih. Ne najbolj ideoloških. Ampak ljudi, ob katerih začutiš mir, dobroto, globino ali ponižnost. • Ne sili se v prepričanje. Iskrena želja po resnici je bolj zdrava kot prisiljena vera. Ni ti treba lagati sebi.

Lahko pa greva tudi bolj konkretno. Na primer: • Kaj ti trenutno preprečuje verjeti? • Ali si bil kdaj veren? • Ali te bolj zanimajo filozofski razlogi za Boga? • Ali bolj osebna/duhovna izkušnja? • Ali pa želiš praktičen začetek, kako sploh »iskati Boga«?

Kar koli od tega je v redu.

JAZ: Kako naj vem, da Bog je?

CHATGPT: Tega ne moreš vedeti na enak način, kot veš, da obstaja stol ali planet. Boga ni mogoče dati v laboratorij ali neposredno izmeriti. Zato vera nikoli ni čista matematika.

Ampak tudi veliko najpomembnejših stvari v življenju ne temelji samo na dokazu: ljubezen, zaupanje, zavest, smisel, lepota, moralna vrednost.

Pri Bogu ljudje običajno pridejo do prepričanja prek kombinacije razuma, osebne izkušnje, notranjega občutka, zgodovine in načina, kako si razlagajo svet.

Nekateri razlogi, zaradi katerih ljudje verujejo: • Zakaj sploh obstaja nekaj namesto nič? • Zakaj ima veselje red in zakone? • Zakaj imamo občutek objektivnega dobrega in zla? • Zakaj človek hrepeni po smislu, večnosti, presežnem? • Zakaj imajo milijoni ljudi skozi zgodovino izkušnje, ki jih razumejo kot srečanje z Bogom?

To niso matematični dokazi. So pa za mnoge dovolj močni znaki.

Po drugi strani pa obstajajo tudi resni razlogi za dvom: trpljenje, krivice, versko nasilje,

*Priznam:
pričakoval sem,
da me bo UI
skušala odvrniti
od razmišljanja
o veri in Bogu.*

ČLOVEK JE V POLNOSTI ČLOVEK SAMO V MEDOSEBNIH ODNOSIH

Bioetika nikakor ne nasprotuje razvoju, ampak ga želi usmerjati.

Naš gost Roman Globokar je moralni teolog, bioetik, duhovnik in univerzitetni profesor na Teološki fakulteti Univerze v Ljubljani, kjer predava moralno teologijo, bioetiko in družbeno etiko. Doktoriral je na Papeški univerzi Gregoriana v Rimu, dodatno pa se je specializiral za bioetiko na Katoliški univerzi v Rimu. Je član Komisije Republike Slovenije za medicinsko etiko in Komisije za etiko pri COMECE v Bruslju ter eden vidnejših slovenskih sogovornikov o etičnih vprašanjih sodobne tehnologije, medicine in umetne inteligence. V pogovoru za revijo Božja beseda danes razmišlja o odnosu med svetopisemsko modrostjo, človekovim dostojanstvom in izzivi digitalne dobe.

Zdi se, da je poslanstvo bioetike držati človeštvo v nekakšnih okvirih, medtem ko to isto človeštvo premika meje doslej znanega. Ste se v bioetičnih krogih že pogovarjali o okvirih, znotraj katerih naj človeštvo uporablja UI?

Bioetika se je rodila kot kritična vest znotraj tehnološke civilizacije, zato da bi brzdala in usmerjala človekovo moč. S pomočjo sodobne znanosti in tehnike lahko namreč človek posega v življenje in ga spreminja. Življenje v svojem najosnovnejšem gradniku, ki je genski zapis. In najširše, v življenje ekosistemov. Temeljno vprašanje bioetike je, ali človek sme posegati v življenje z namenom, da bi ga spremenil. Kaj naj ga pri tem vodi in usmerja? Moč, ki jo je človek pridobil z znanstveno-tehničnim razvojem, je ambivalentna. Po eni strani služi razcvetu življenja in napredku človeka, po drugi strani pa ga ogroža in ima lahko uničevalne posledice za človeka, družbo in celotno stvarstvo. Bioetika nikakor ne nasprotuje razvoju, ampak ga želi usmerjati, da bo v dobro vsakega človeka, v dobro človeške skupnosti in v dobro celotnega naravnega okolja. To velja tudi za umetno inteligenco. Lani jeseni smo imeli konferenco Združenja bioetikov v Srednji Evropi v Ljubljani

prav na temo uporabe umetne inteligence v medicini in tudi na drugih področjih. Pozitivno smo ovrednotili številne priložnosti, ki jih ponuja nova pridobitev, opozorili pa smo tudi na pasti in nevarnosti.

Ste se kdaj na svoji poti pri ukvarjanju z bioetičnimi vprašanji zatekli po odgovore k Svetemu pismu? Nam lahko o tem poveste kaj več?

Bioetična vprašanja so vprašanja, ki zadevajo vsakega človeka ne glede na njegovo versko opredelitev. Bioetika je nastala kot most med različnimi pogledi na svet, ki se morajo zediniti glede nekaterih skupnih vprašanj o življenju, npr. o splavu, evtanaziji, genskem spreminjanju rastlin in živali, poseganju v naravno okolje. Čeprav iščemo skupne rešitve, vsakdo vedno izhaja iz svojega pogleda na svet. Moj pogled na svet bistveno zaznamuje Sveto pismo. Verjamem, da je Bog stvarnik življenja, da je vse stvarstvo delo Božjih rok, da je človek ustvarjen po Božji podobi in da mu je zaupana skrb za celotno stvarstvo. Ta pogled me najprej spodbuja k hvaležnosti in veselju do življenja, nato pa k odgovornosti in povezovanju z drugimi. Sveto pismo ne daje neposrednih odgovorov na sodobna bioetična vprašanja, daje pa zanesljive temelje, da lahko sprejmemo prave odločitve. Kot primer lahko navedem vprašanje evtanazije, ki je bilo aktualno v zadnjem času. Svetopisemski nauk, da je Bog gospodar življenja, da je vsak človek ustvarjen po Božji podobi in da je Jezus Kristus s trpljenjem odrešil človeka, je bil podlaga za zavračanje evtanazije in pomoči pri samomoru. Vsako človeško življenje je nedotakljivo, zato ne smem prevzeti nase vloge odločevalca o življenju in smrti. Pomembno je, da naredimo vse, da lajšamo bolečino in smo blizu tistim, ki trpijo.

V Svetem pismu beremo, da je človek ustvarjen po Božji podobi. Ali lahko UI, ki posnema človeško inteligenco

Sveto pismo ne daje neposrednih odgovorov na sodobna bioetična vprašanja, daje pa zanesljive temelje, da lahko sprejmemo prave odločitve.

DOKUMENT ANTIQUA ET NOVA: CERKEV O UMETNI INTELIGENCI

»Vsak pismouk, ki je postal učenec nebeškega kraljestva, je podoben hišnemu gospodarju, ki prinaša iz svojega zaklada novo in staro.« (Mt 13,52) Dokument *Antiqua et nova* (AN): *Navodilo o razmerju med umetno in človeško inteligenco* se v naslovu navezuje na ta sveto-pisemski citat in ga uporabi kot ključ za razumevanje časa, v katerem živimo. Objavila sta ga Dikasterij za nauk vere in Dikasterij za kulturo in vzgojo v začetku leta 2025. Gre za prvi dokument cerkvenega učiteljstva, ki je v celoti posvečen vprašanju umetne inteligence (UI). Tudi Cerkev se torej zaveda, da ne gre več za neko obrobno temo, ki zadeva samo nekatera področja življenja, ampak za resničnost, s katero se soočamo vsak dan v odnosih, pri delu, v izobraževanju ... Dokument se vprašanja nikakor ne loteva z nezaupanjem ali strahom. Nasprotno, v znanosti in tehnologiji prepoznava dar, ki izhaja iz človekove ustvarjalnosti in njegove poklicanosti, da sodeluje z Bogom pri razvijanju stvarstva (AN, št. 2). Njegov namen je opozoriti na pravilno uporabo UI in poudariti, da nikakor ne more nadomestiti človeka in osebnih odnosov.

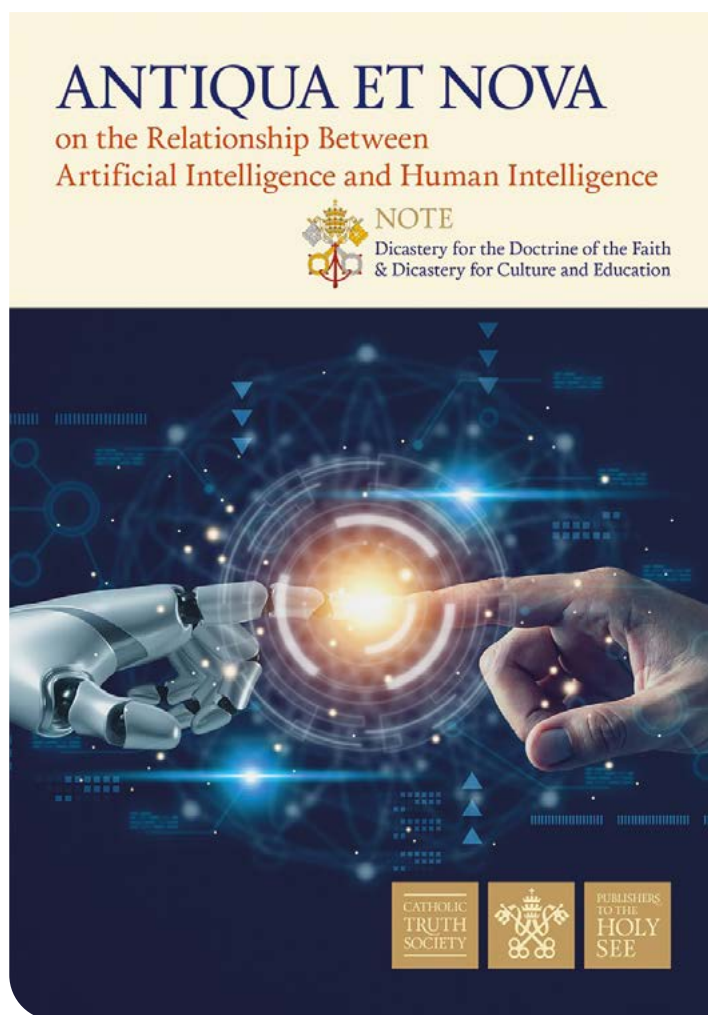
NOVO, KI NAS PREVZAME

UI danes navdušuje. Sposobna je pisati besedila, analizirati, ustvarjati slike, prevajati, celo pogovarja se lahko. Njeni hitrost in učinkovitost odločno presejata posamezne človeške zmožnosti. Toda ali UI res presega človeka, in če, kje, v čem?

Odgovor na ta vprašanja dokument daje s tem, ko poudari temeljno razliko med človeško inteligenco in UI. Večina sistemov UI temelji na obdelavi podatkov, statističnem sklepanju in prepoznavanju vzorcev ter ustvarjanju verjetnih odgovorov (AN, št. 8). UI ne ve, kaj govori v pravem pomenu besede. Ne razume pomena,

ampak zgolj povezuje podatke. To pomeni, da je podobnost s človeško inteligenco omejena ali celo varljiva. Ta je namreč veliko več. Človekova inteligenca ni le *ratio* (razum), ki je odgovoren

UI ne ve, kaj govori v pravem pomenu besede.

Naslovnica angleškega dokumenta *Antiqua et nova*

za logično razmišljanje in analiziranje, ampak tudi *intellectus* (um), ki resnico zazna kot celoto in jo sprejme kot dar (AN, št. 14).

Zato nas dokument ob tem »novem« upravičeno vrača k temeljnemu vprašanju: Kaj je človek? Sveto pismo odgovarja: človek je Božja podoba

Moralno odgovoren je lahko samo človek.

foto_Bartosz Kwitkowski (Unsplash)

»GLEJTE, ČLOVEK!« (Jn 19,5) UMETNA INTELIGENCA IN RESNICA ČLOVEKA

Sodobni človek ustvarja vedno bolj dovršene sisteme, ki znajo posnemati govor, mišljenje in celo čustveno odzivanje. Ob tem se znova odpirajo temeljna vprašanja: Kdo je človek? Kaj je njegova resnica? In kje se človek v resnici razkriva? Prav teh vprašanj se dotika Janezov evangelij. Četrty evangelij ne ponuja zgolj informacij o Bogu, ampak vodi v osebno srečanje z Resnico, ki je postala oseba. V središču Janezove teologije je učlovečena Beseda – Logos, ki »postavi šotor« med nami (Jn 1,14). Evangelist uporabi glagol ἐσκήνωσεν, ki spominja na Božjo navzočnost v shodnem šotoru sredi puščave. Bog ne ostane oddaljen, ampak vstopi v človeško zgodovino in sprejme »meso« – človeka v njegovi krhkosti, ranljivosti in umrljivosti. Prav ta konkretnost učlovečenja postane temelj človekovega dostojanstva. Človekova vrednost namreč ne izvira iz moči, popolnosti ali učinkovitosti, ampak iz poklicanosti v odnos z Bogom in z drugimi. Vprašanje umetne inteligence zato ni zgolj tehnično, ampak predvsem antropološko in duhovno vprašanje. Ne gre samo za to, kaj tehnologija zmore, ampak kaj človek postaja. Janezov evangelij na to odgovarja v treh korakih: najprej razodeva resnično podobo človeka; nato poda merilo razločevanja; končno pa pokaže, da se človekova polnost ne skriva v znanju ali moči, ampak v ljubezni, odnosu in podaritvi samega sebe.

KDO JE ČLOVEK?

V Janezovem evangeliju vprašanje človeka doseže vrhunec v prizoru, ko Pilat pokaže na prebičanega Jezusa in reče: »Glejte, človek!« (Jn 19,5) Paradoks evangelija je, da se resnični človek ne razodeva v moči, popolnosti ali nadzoru, ampak v ranljivosti in odnosu. Pilatove besede imajo globlji pomen, kot ga sam razume. Pred njim ne stoji poražen človek, ampak razodetje resničnega človeka. Janez pokaže, da se človekova veličina ne skriva v oblasti, učinkovitosti ali samozadostnosti, temveč v zmožnosti odnosa in podaritve samega sebe.

Sodobna kultura človeka pogosto meri po uspešnosti, hitrosti in sposobnosti obvladovanja sveta. Tudi umetna inteligenca človeka nehote postavlja pred skušnjavo, da bi samega sebe razumel predvsem kot sistem funkcij in podatkov. Človek postaja nekaj, kar je mogoče optimizirati, izboljšati ali celo nadomestiti. Toda Janezov evangelij pokaže drugačno podobo človeka. Resnični človek ni tisti, ki obvladuje vse, ampak tisti, ki je sposoben odnosa. Kristus kot učlovečena Beseda razodeva človeka kot bitje bližine, daru in občestva.

Jezusova novost ni predvsem v tem, da prinese novo informacijo o Bogu, ampak da človeku podari novo življenje: »Jaz sem prišel, da bi imeli življenje in ga imeli v obilju.« (Jn 10,10) V istem poglavju se Jezus razodene kot »dobri pastir« (Jn 10,11). V ozadju te podobe stoji starozavezna predstava

Človekova vrednost ne izvira iz moči, popolnosti ali učinkovitosti.

Ne gre samo za to, kaj tehnologija zmore, ampak kaj človek postaja.

ALI LAHKO STROJI PRIDEJO V NEBESA?

PAVLOV EVANGELIJ V DOBI UMETNE INTELIGENCE

Osebnost ni vprašanje materialne sestave, števila procesorjev ali biološkega kodiranja.

Besedilo je povzetek in delna priredba akademskega članka Isaaca T. Soona (*Apostle to the Machines? Paul's Euangelion and the Salvation of Artificial Intelligence*). Povzetek je bil pripravljn s pomočjo umetne inteligence in uredniško pregledan. Članek ne predstavlja uradnega nauka Cerkve, ampak sodoben teološki premislek, ki odpira vprašanja o človeku, osebi, telesnosti in odrešenju v dobi umetne inteligence. Namen besedila ni podajanje dokončnih odgovorov,

temveč spodbuda k razmisleku in razločevanju ob novih vprašanjih, ki jih odpira tehnološki razvoj.

UVOD: KO UMETNA INTELIGENCA VPRAŠA PO ODREŠENJU

V futuristični drami *The Creator* (2023) režiserja Garetha Edwardsa smo priča trenutku, ki neusmišljeno zareže v samo srce zahodne teologije. Alphie, otrok simulant z umetno inteligenco (UI), vpraša svojega človeškega skrbnika Joshuo: »Ali boš šel v nebesa?« Ko mu ta odgovori, da moraš biti

MED UČINKOVITOSTJO IN NAVDIHOM

Statistična verjetnost ni dovolj. Potrebna sta navdih in ogenj Duha.

Tehnologijo sem vedno čutil kot dober pripomoček.

Umetna inteligenca v resnici besedila in odgovore sestavlja iz že obstoječega.

Božja beseda ni le najverjetnejša naslednja beseda.

Po izobrazbi sem teolog, po srcu Jezusov učenec, po poslanstvu pastoralist. In že od nekdaj sem tudi tehnološki navdušenec. To mi nikoli ni šlo navzkriž. Nasprotno. Bogu sem iskreno hvaležen, da lahko živim, delam in ustvarjam v času kar nekaj revolucij: spletne, revolucije družbenih omrežij, mobilne revolucije. In prav v tem času večje od vseh dosedanjih: revolucije umetne inteligence (UI).

Že precej preden sem zmogljive »chatbote« namestil v svoj računalnik in telefon, sem z veseljem uporabljal številna digitalna orodja: programe za oblikovanje, postavljal sem župnijske spletne strani, raziskoval družbena omrežja, pripravljal tiskovine, obdeloval fotografije, oblikoval in objavljajl videe, sestavljal prijavnice, razpredelnice, načrte. Vse to sem doživljal kot del svojega poslanstva. Tehnologijo sem vedno čutil kot dober pripomoček, kako pastoralo narediti bolj učinkovito. Potem so pred nekaj leti prišli veliki jezikovni modeli (LLM). In priznam: bil sem osupel. Ne malo. Povsem osupel. Že samo dejstvo, da lahko neka nečloveška »entiteta« formulira človeški jezik, se mi je zdelo (se mi v resnici še vedno zdi) neverjetno. Kmalu pa se je pokazala tudi izjemna uporabnost tovrstnih orodij. V nekaj trenutkih zmorejo oblikovati besedila, razložiti pojme, povezati misli, predlagati strukture, poiskati drugačne poudarke, pokazati na mesta, ki bi jih sam spregledal ... In predvsem: nekaj, za kar sem sam prej potreboval ure branja, razmišljanja, primerjanja in popravljanja, je postalo dosegljivo v nekaj trenutkih.

Obdobju izjemnega navdušenja je sledilo obdobje nekakšne tihe notranje stiske. Če lahko umetna inteligenca tako hitro oblikuje kvalitetno besedilo, ali sem jaz sploh še potreben? Če lahko napiše nagovor, uvod v bogoslužje, katehetska vprašanja, razlago odlomka ..., kaj potem ostane meni?

Senco te svoje stiske berem v nedavni poslanici papeža Leona, ko piše: »V zadnjih letih so sistemi umetne inteligence vse bolj prevzeli nadzor nad produkcijo besedil, glasbe in videoposnetkov. Velik

del človeške ustvarjalne industrije je tako v nevarnosti, da bo razstavljen in nadomeščen z oznako 'Poganja ga umetna inteligenca', kar bo ljudi spremenilo v zgolj pasivne potrošnike anonimnih izdelkov brez izvora, brez ljubezni, medtem ko bi se mojstrovine človeškega genija v glasbi, umetnosti in literaturi skrčile zgolj na poligone za stroje.« Vsak, ki odgovorno pripravlja nagovore, kateheze in različna pastoralna besedila, seveda ve, da to ni samo »produkcija besedila«. Sam v tem čutim eno od bistvenih razsežnosti mojega poslanstva, zato v to vlagam veliko časa, premišljevanja, molitve, poslušanja in nenazadnje samega sebe, svojih zgodb, iskanj, dvomov ... In potem me kdo od mojih mladih prijateljev ali sodelavcev, včasih čisto za šalo, vpraša: »A to ti je ChatGPT napisal?« Navadno se pohecam: »ChatGPT ne zna tako dobro kot jaz.« Ampak v ozadju se skriva nekaj nelagodja.

Umetno inteligenco uporabljam. Precej. Ne le ChatGPT. Tudi Gemini pa MagisteriumAI, za pisarniške naloge tu in tam tudi Copilota. Svoje nagovore skušam »podpreti« z zaslonскими prosojnicami, v kar »vprežem« NotebookLM. A zlepa ne bi mogel preprosto vzeti besedila, ki mi ga ponudi neki model, in ga povedati kot svojega. Orodja umetne inteligence uporabljam podobno, kot sem nekoč bral biblične komentarje, razmišljanja drugih pridigarjev, teološke priročnike, članke in dobre knjige. Vse to je oblikovalo mojo misel. Nikoli pa nisem prišel pred ljudi in prebral tuje pridige kot svoje.

Pri umetni inteligenci je podobno, le da je vse hitrejše in viri veliko obsežnejši. Zato so priložnosti večje. Gotovo pa tudi skušnjave. Veliki jezikovni modeli so, poenostavljeno rečeno, prebrali neprimerno več, kot bi jaz lahko prebral in naštudiral v desetih življenjih. V nekaj trenutkih lahko povzamejo, primerjajo, strukturirajo in predlagajo. Zato sem zdaj v tretjem obdobju (po času navdušenja in času nelagodja) svojega »odnosa« do modelov UI. Uporabljam jih, a se precej trezno sprašujem, kaj v procesu ustvarjalnosti lahko

foto_osebni arhiv

MOŽ IN ŽENA NA POTI V EMAVS

ZAKONSKI PROFIL

TINA CVITKOVIČ PISK IN ROK PISK

ZAČETEK IN KRAJ NAJINE POTI: petek, 13. januar 2012.
Nisva vraževerna. :)

ZAKONSKO POT SKUPAJ HODIVA: 11 let

NAJBOLJ PONOSNA SVA NA: preizkušnje, ki sva jih premagala skupaj.

NAJLJUBŠI TRENUTKI V TEDNU SE ZGODIJO: ko si izboriva čas za naju.

ČE BI IMELA NA VOLJO 3 BESEDE, S KATERIMI BI OPISALA ZAKONSKO POT: ljubezen, potrpežljivost, zaupanje.

NAJBOLJ NAJIN ODLOMEK V SP: Pot v Emavs (Lk 24)

NAJIN NAJLJUBŠI SVETOPISEMSKI LIK: Se spreminja skozi čas (Elija, Janez Krstnik, Pavel ...)

SVETO PISMO SE V NAŠEM DOMU NAJVEČKRAT NAHAJA: skoraj v vsakem prostoru.

NAJINI ZAČETKI

Se še spominjata, kje in na kakšen način sta se kot par prvokrat srečala z Božjo besedo?

Glede na to, da se je najina skupna pot začela, ko sva oba študirala na Teološki fakulteti in bila aktivna pri skavtih, sva se z Božjo besedo srečevala kar pogosto. Kar pa je bilo bolj »najino«, pa so bila razna sporočila, mala presenečenja in spodbude, ki sva jih drug drugemu puščala na listkih in so pogosto vsebovala svetopisemske vrstice.

Kako sta vama vera in Božja beseda pomagali pri premagovanju začetnih izzivov v vajinem odnosu? Ali je bil

ORODJA UI ZA DELO S SVETIM PISMOM IN NAVIDEZNA ZANESLJIVOST

Umetna inteligenca vse bolj vstopa tudi na področje teologije, pastorage in svetopisemskega študija. Danes že obstajajo posebna orodja, ki pomagajo pri iskanju cerkvenih dokumentov, povezovanju svetopisemskih besedil, pripravi katehez in razlagi odlomkov. Med njimi je posebne omembe vreden Magisterium AI, ki ga bomo na kratko predstavili. Hkrati pa želimo v nadaljevanju opozoriti tudi na nekatere pasti uporabe umetne inteligence pri delu s Svetim pismom in v pastoralnem življenju.

KAJ JE MAGISTERIUM AI?

Med številnimi orodji umetne inteligence, ki so danes dostopna uporabnikom, je za teološko in pastoralno delo posebej zanimiv Magisterium AI. Gre za t. i. »chatbot« (pogovorni sistem umetne inteligence), ki temelji na velikih jezikovnih modelih, vendar je posebej usmerjen v katoliško tradicijo, cerkvene dokumente, Sveto pismo, cerkvene očete in učiteljstvo. Njegov namen ni ustvarjati novih nauk ali nadomeščati teološkega dela, ampak pomagati pri iskanju, povezovanju in povzemanju obstoječih virov.

KAKO DELUJE?

Magisterium AI deluje podobno kot drugi sodobni sistemi umetne inteligence: uporabnik zastavi vprašanje v svojem jeziku, sistem pa na podlagi ogromne zbirke besedil oblikuje odgovor. Velika posebnost tega orodja je, da črpa predvsem iz katoliških virov: koncilskih dokumentov, Katekizma Katoliške cerkve, spisov cerkvenih očetov, papeških besedil in drugih preverjenih teoloških virov (za razliko od splošnih orodij umetne inteligence, ki so učena v zelo širokem naboru spletnih in drugih besedil različne kakovosti, zanesljivosti in svetovno-nazorskih izhodišč). Pogosto odgovore opremi tudi s konkretnimi navedki in referencami, kar omogoča dodatno preverjanje.

ZAKAJ JE UPORABEN?

Takšna orodja so lahko zelo koristna pri hitrem iskanju cerkvenih dokumentov, pripravi katehez in nagovorov, orientaciji v teoloških vprašanjih, povezovanju svetopisemskih odlomkov, prvem vpogledu v zgodovinski ali doktrinalni kontekst določene teme.

Posebej dragocena so lahko, kadar človek potrebuje pomoč pri orientaciji v veliki količini gradiva. Kar je nekoč zahtevalo dolgotrajno listanje po knjigah in dokumentih, je danes mogoče najti v nekaj sekundah.

KAKŠNE SO OMEJITVE?

Kljub veliki uporabnosti pa ostajajo pomembne omejitve. Umetna inteligenca v resnici ne razume vere, ne moli, ne veruje in nima osebnega odnosa z Bogom. Deluje na podlagi statističnih povezav med besedami in vzorci v besedilih. Zato lahko oblikuje zelo prepričljive odgovore, ki pa niso vedno točni ali uravnoteženi.

Tudi kadar so navedki pravilni, ostaja potrebna človeška presoja, poznavanje konteksta, teološka razgledanost in duhovno razločevanje. Nobeno orodje UI ne more nadomestiti osebnega študija, molitve, izkušnje vere, občestva Cerkve in odgovornosti oznanjevalca.

Magisterium AI je zato lahko dober pomočnik, ne more pa postati nadomestek za živega učitelja, teologa, duhovnega spremljevalca ali oznanjevalca. Krščanska vera namreč ni le prenos informacij, ampak predvsem odnos, pričevanje in življenje iz srečanja z Bogom.

PASTI UPORABE UMETNE INTELIGENCE PRI DELU S SVETIM PISMOM

Čeprav so orodja umetne inteligence lahko zelo koristna pomoč pri študiju, pripravi katehez ali iskanju virov, prinašajo tudi pomembne nevarnosti in omejitve. Nekatere med njimi so posebej

NOBENIH ČUDEŽEV VEČ!

Kratek humorni zapis Marca Gellmana na simpatičen način odpira tudi eno ključnih vprašanj današnje dobe umetne inteligence: komu pravzaprav pripisujemo moč, znanje in skoraj »čudežne« sposobnosti sodobnih tehnologij? Podobno kot ljudje v zgodbi občudujejo Mojzesa in pozabijo na Boga, danes pogosto občudujemo orodja umetne inteligence, ne da bi se dovolj zavedali njihovih omejitev, ozadja in človeka, ki jih ustvarja ter uporablja. Prav zato ostajajo kritičnost, ponižnost in razločevanje pomembni tudi v digitalni dobi.

Bog nikoli ni preveč maral čudežev. Bili so preveč pompozni, zmeraj jo je kdo skupil in takoj, ko je čudež minil, so ljudje zahtevali še enega. Poleg tega ljudje niti niso verjeli, da čudeži prihajajo od Boga. Po čudežih so prihajali k Mojzesu in rekli: »Hvala!« Mojzes pa je odgovarjal: »Zahvalite se Bogu, ne meni, On je naredil čudež; jaz sem ga samo izvedel.« A nič ni pomagalo. Ljudje so verjeli, da Mojzes dela čudeže. Navsezadnje so Mojzesa lahko videli, Boga pa ne. Mislili so, da se Mojzes pač samo dela skromnega. Mojzes je poskušal vse mogoče, da bi ljudi prepričal, da je Bog tisti, ki dela čudeže. Nekoč se je celo skrtil pod posteljo, preden se je čudež zgodil, a ljudje so ga našli in mu dejali: »Mojzes, to je bilo fantastično, kako si naredil čudež izpod postelje!« Drugič spet, ko je vedel, da se bo zgodil čudež, je prosil nekoga, naj ga zveže in mu na glavo povezne vrečo. A po čudežu so ljudje spet prišli k Mojzesu in mu rekli: »Le kako ti uspe napraviti čudež, ko si takole zvezan?!«

Kljub vsemu pa je Bog še vedno dajal Mojzesu moč, da je izvajal čudeže, saj je vedel, da bodo le čudeži prepričali faraona, da bo izpustil izraelsko ljudstvo. In ko je faraon res izpustil Izraelce, so se ti zaustavili pred Rdečim morjem. Šli so do Mojzesa in dejali: »Nič hudega. Vse, kar potrebujemo, je en majhen čudež, pa bomo čez.« In zaman jim je Mojzes dopovedoval, da je Bog tisti, ki dela čudeže.

Medtem pa si je faraon premislil in je divjal za Izraelci. Mojzes je prosil Boga za res velik, predvsem pa hiter čudež, a Bog je odgovoril: »Oprosti, Mojzes, ampak nobenih čudežev več!« Mojzes pa se je razjezil: »Si nas mar izpeljal

iz Egipta zato, da nas bo faraon zdaj pobil?!« In Bog je Mojzesu naklonil res velik čudež in razdelil Rdeče morje.

Ko so Izraelci prišli na drugo stran Rdečega morja, so dejali: »Hvala, Mojzes! To je bil krassen čudež!« Mojzes pa je odgovoril: »Zahvalite se Bogu, ne meni! On je naredil čudež, jaz sem ga samo izvedel!« In Bog je rekel Mojzesu: »Zdaj imam pa dovolj! Nobenih čudežev več!«

Nekaj dni kasneje, v puščavi, so Izraelci ostali brez vode in hrane in so klicali k Mojzesu, naj od Boga izprosi še kakšen čudež. Mojzes je stopil k Bogu in mu rekel: »Oprosti, ker te spet nadlegujem, a ne vem, kako si ti to predstavljaš. Skoraj milijon ljudi je tu na poti, pa si jih pustil brez vode in hrane!«

In Bog je poslal hrano z neba in dal vodo iz skale. Ljudje pa so rekli: »Hvala, Mojzes!« In Mojzes je rekel: »Zahvalite se Bogu, ne meni!« In Bog je rekel: »Zdaj pa čisto zares! Nobenih čudežev več!«

Ko je Mojzes čez mnogo let in čez mnogo čudežev umrl, je bil Jozue izbran, da popelje ljudstvo skozi puščavo v obljubljeni deželo. Tudi Jozue je Boga prosil za kak čudež, da bi Izraelci lažje prišli do obljubljene dežele, a ga je Bog zavrnil. Potem pa je Jozue prosil: »Nakloni mi kak čudež tu in tam, da bodo ljudje videli, da si bil ti tisti, ki si delal čudeže, in ne Mojzes!« In tako je Bog po Jozuetu naredil čudež. Ljudje pa so pritekli k Jozuetu in mu dejali: »Bravo, Jozue, krassen čudež. Skoraj tako dober si kot Mojzes!« •••

¹ Besedilo je prevedel in uredil Gregor Čušin, izvirno besedilo je napisal Marc Gellman.

NIČ NOVEGA NOVEGA POD SONCEM

Kot del ekipe Studia Siposh, ki je ustvarila film *Exodus 1945: Naša kri*, z vami delim kratko razmišljanje o tem, kako umetna inteligenca ni nič novega novega, je le nekaj novega. Morda celo nov zaklad.

V svetu, ki se spreminja z nezadržnim pospeševanjem, spremembe, ki so včasih potrebovale stoletja, danes potrebujejo le nekaj let. Nevarnosti, ki iz tega sledita, sta dve – živeti, kot da ni tako, in ostati zaprt v svoje varno in nespreninjajoče se mišljenje ali pa ves čas hlatasti za novostmi in pozabiti, da nekatera področja človeškega življenja ostajajo nesprenjena.

Konec koncev to ni moderni pojav, le mnogo izrazitejši je postal v zadnjih desetletjih. Prav Kristus, na primer, je za tedanji svet in mišljenje

postal taka novost, da je še izbrana dvanajstERICA (s Petrom na čelu!) ni in ni mogla doumeti in sprejeti, dokler jih ni prepričal in navdahnil Sveti Duh – tedaj pa so umevali stara pisma in jih znali združiti z novo resničnostjo Kristusovega odrešenja. Še večji izziv je bilo to doumeti pismoukom, še močnejše zasidranim v tem, kar so poznali in v čemer so se počutili varno. A tisti, ki so postali Jezusovi učenci, so postali podobni hišnim gospodarjem, ki iz svojega zaklada jemljejo novo in staro (prim. Mt 13,52).

Tudi mi smo – če govorimo o tehnoloških novostih – večinoma podobni pismoukom: zasidrani v to, kar poznamo, česar smo vajeni, in če že sprejmemo kakšno novost, jo, kakor apostoli, po navadi sprejmemo počasi in s precejšnjim zamikom. Sčasoma pa spreminjajoči se svet postane del naših življenj, in to tako močno, da si skoraj ne predstavljamo življenja brez vsega tega, kar je bilo včasih novost (topla voda, elektrika, hladilnik, računalnik, internet, pametni telefoni, umetna inteligenca in kdo ve kaj še vse).

Prišla je torej umetna inteligenca in počasi smo spoznali, da je manj strašljiva, kot se sliši, obenem pa tudi zelo praktična. Pomaga nam, da za marsikatero nalogo porabimo manj časa, včasih pa nam celo omogoči napraviti reči, ki jih sicer ne bi znali ali mogli.

Tako sem si z njo pomagal pri razvoju scenarija (hkrati pa prebral precej knjig in se posvetoval z izkušenejšimi scenaristi), v postprodukciji pa nam je pomagala ustvariti nekatere efekte, ki jih le nekaj mesecev prej ne bi mogli. Z njeno pomočjo sem v nekaj dneh ustvaril glavni plakat, za kar bi nekoč precej bolj talentiran umetnik porabil vsaj nekaj tednov. Dobesedno med pisanjem tega članka sem brez znanja programiranja z modelom umetne inteligence sprogramiral vtičnik za optimizacijo procesov v postprodukciji – nekaj, kar bi sicer izkušnemu programerju vzelo nekaj tednov.

ČEBELE, ALGORITMI IN MODROST: BAZILIJ VELIKI ZA DIGITALNO DOBO

»Pojdi k mravlji, lenuh, glej njene poti in postani moder. Kajti nima poveljnika ne nadzornika ne vladarja, vendar si poleti pripravlja hrano, si ob žetvi nabira živež.« (Prg 6,6-8) Šesto poglavje Knjige pregovorov vsebuje eno najbolj znanih bibličnih podob modrostne literature: podoba lenuha, ki ga modrec pošilja k mravlji, da bi se od nje naučil marljivosti, reda in razumnosti. Hebrejsko besedilo govori zgolj o mravlji, ki brez gospodarja ali nadzornika poleti pripravlja hrano za prihodnost. Toda Septuaginta, grški prevod Stare zaveze, ki je močno zaznamoval zgodnje krščanstvo in ki so ga brali tudi cerkveni očetje, na tem mestu doda še eno zanimivo podobo.

Poleg mravlje se pojavi čebela: »Ali pa pojdi k čebeli (*mélissa*) in se nauči, kako delavna je in kako plemenito opravlja svoje delo. Njene sadove za zdravje uporabljajo kralji in preprosti ljudje; vsem je ljuba in v časti. Čeprav je po moči šibka, je zaradi tega, ker ceni modrost, dosegla odličnost.« (Prg 6,8a-c LXX)

Dodatek o čebeli ni zgolj literarna razširitev ali slikovita dopolnitev hebrejskega besedila, temveč pomemben hermenevtični premik, ki razodeva način razmišljanja judovsko-helenističnega sveta in posledično tudi zgodnjega krščanstva. Hebrejski tekst poudarja predvsem marljivost in previdnost, Septuaginta pa z vključitvijo čebele uvede novo razsežnost modrosti.

Čebela ni predstavljena samo kot pridna žival, temveč kot bitje, ki kljub svoji telesni šibkosti doseže odličnost zaradi modrosti, ker »ceni modrost (*tèn sophían timésasa*)«. V tem smislu postane simbol paradoksa, ki ga pozna tako antična modrostna tradicija kot tudi Sirahova knjiga (Sir 11,3: »Čebela je majhna med frlečimi stvarcami, pa je vendar njena bera prvovrstna slaščica«): modrost lahko šibkega povzdigne nad močne.

Že v helenistični kulturi je bila čebela pogosto simbol urejenosti, razumnosti in ustvarjalnosti. Aristotel v svoji *Zgodovini živali* (9.40–44/553a–627b) občuduje organiziranost

čebeljega življenja; podobne motive srečamo pri Vergilu (*Georgika* 4) in Pliniju Starejšem (*Naravoslovje* 11.10–23). Septuaginta zato na temu mestu čebele ne predstavi naključno, ampak kot zgled ustvarjalne modrosti: čebela iz mnogih cvetov zbira, razločuje, preoblikuje in ustvarja nekaj novega – med.

Prav v tej podobi so številni cerkveni očetje prepoznali ideal modrega človeka, posebej krščanskega izobraženca, ki zna iz raznolikosti sveta razumno izbirati to, kar vodi k resnici in dobremu življenju. Zato ni presenetljivo, da je v misli Bazilija Velikega, kot je premišljeval o odnosu med krščansko modrostjo, klasično kulturo in človekovo ustvarjalnostjo, prav podoba čebele postala ena ključnih metafor.

Bazilij Veliki († 379) razvije to simboliko čebele v svojem kratkem, a vplivnem spisu *Ad adolescentes quomodo ex gentilium libris proficiant* (*Mladim o tem, kako naj jim koristi poganska književnost*). Spis je namenjen mladim kristjanom, ki so se šolali v klasičnih grških šolah in bili vsakodnevno izpostavljeni Homerju, tragediji, retoriki, filozofiji in poganski mitologiji. V času, ko krščanstvo še ni imelo razvitega lastnega izobraževalnega sistema, se je postavljalo pomembno vprašanje: Kako naj kristjan uporablja posvetno kulturo? Ali naj jo zavrne kot nevarno in pogansko ali pa jo lahko sprejme kot pripravo na višjo modrost evangelija?

Bazilij na to vprašanje ne odgovori z zavračanjem antične kulture, temveč z načelom razločevanja. Prav zato poseže po podobi čebele. Kakor čebela ne sede na vsak cvet enako in ne vzame vsega, kar najde, temveč izbira le tisto, kar je koristno za med, tako mora po njegovem mnenju tudi kristjan pristopati k literaturi, filozofiji in znanju nasploh.

Klasična kultura je lahko koristna, če človeka vodi k resnici, kreposti in notranji disciplini; če pa ga odvrta od dobrega življenja, jo mora znati zavrniti.

BIRMANCEM IN ŽE DAVNO BIRMANIM

Maksimilijan Matjaž
Ilustracije Luka Modic
Celjska Mohorjeva družba (2026)

Celjski škof Maksimilijan Matjaž v knjigi na preprost, iskren in hkrati globok način spregovori o zakramentu birme, ki je za mnoge mlade žal postal skoraj »poslovilni obred« od Cerkve. Namesto moraliziranja ali še ene zbirke »pravilnih odgovorov« knjiga odpira predvsem vprašanje osebnega odnosa z Bogom in zaupanja, da je vsak človek poklican, ljubljen in izbran.

Osrednje mesto v knjigi ima Božja beseda, ki jo avtor predstavi kot ključ do darov Svetega Duha in do temeljnega spoznanja o človeku

samem. Vera pri tem ni predstavljena kot breme ali dolžnost, ampak kot pot v polnejše in bolj resnično življenje. Posebna odlika knjige je njen topli in neposredni govor, ki zna mladega bralca nagovoriti brez pridiganja in velikih besed.

Knjiga ni namenjena samo birmancem, ampak tudi staršem, katehetom in vsem »že davno birmanim«, ki želijo znova premisliti, kaj pomeni živeti iz darov Svetega Duha. Ob škofovih nagovorih spremljamo tudi razmisleke najstnika pred birmo in mladega kristjana, ki se ozira nazaj na svojo birmansko izkušnjo, zato besedilo deluje živo, humorno in zelo življenjsko.

Gre za knjigo, ki želi predvsem opogumiti: vera ni nekaj, kar človeka zapira ali omejuje, ampak prostor, kjer lahko odkrije svojo resnično vrednost in poklicanost. In prav zato je njeno osrednje sporočilo tako preprosto kot pomembno: srečen človek je največje Božje veselje.

Posebno vrednost knjigi daje tudi njena vizualna podoba. Razgibano oblikovanje, ilustracije in premišljeni grafični poudarki naredijo knjigo bolj dostopno, pregledno in bralcu prijazno. Besedilo zato ne deluje težko ali pridigarsko, ampak vabljivo in živo, kar bo posebej dragoceno mlajšim bralcem. •••

Ilustracija na naslovnici Luka Modic, predelava slike Škofija Celje/Gemini.

KDO JE PODOBA KOGA?: UMETNA INTELIGENCA KOT OGLEDALO ETIČNOSTI

»On je podaril ljudem znanje, da bi ga mogli proslavljati v njegovih čudovitih delih.« (Sir 38,6)

ZNANJE IN ODGOVORNOST

Iz Sirahovega zapisa je razvidno, da je znanje dar. Razvidno pa je tudi, kaj je njegov namen. Človek ne misli, raziskuje, ustvarja in izumlja zato, da bi se zaprl vase, se povzdignil nad druge ali si podredil svet, ampak zato, da bi s prejetimi darovi služil življenju. Kadar znanje lajša trpljenje, odpira dostop do resnice, pomaga šibkim in človeka vodi k večji odgovornosti, postane hvalnica Stvarniku. Zato kristjan pred novim znanjem ne stoji najprej v strahu. Zna se čuditi. A zna biti tudi hvaležen. Zna reči: Kako velik dar je človekov razum! Toda človek ima tudi dobro ponotranjeno, da bolj ko je neko orodje, ki ga naš razum izumlja, močno in zmogljivo, bolj mora biti človek buden, *ko* ga uporablja, in previden, *kako* ga uporablja.

To se danes posebej jasno kaže pri umetni inteligenci (UI). Še pred kratkim se je zdelo skoraj neverjetno, da bi se lahko računalniški sistem z nami pogovarjal v naravnem jeziku, pisal besedila, prevajal, povzema knjige, ustvarjal slike in glasbo, programiral, pomagal pri raziskavah ali prepoznaval bolezni na radioloških slikah. Danes je vse to del našega vsakdanjika. UI vstopa v šole, bolnišnice, pisarne, telefone, družbena omrežja, umetnost, novice in odnose. Prav zato je lahko velika priložnost. Lahko namreč pomaga zdravniku, učitelju, raziskovalcu, prevajalcu, študentu, pastoralnemu delavcu, starejšemu človeku ali nekemu, ki zaradi bolezni ali invalidnosti težje dostopa do informacij. Lahko nam prihrani čas pri ponavljajočih se opravilih, da bi ga imeli več za pre-sojo, pogovor, ustvarjalnost, služenje in odnos.

ETIKA IN UI

A vsako orodje, ki poveča človekovo moč, poveča tudi njegovo odgovornost. Nož lahko reže kruh ali rani človeka. Beseda lahko tolaži ali prizadene. Tehnologija lahko podpira dostojanstvo

ali pa človeka neopazno spremeni v podatek in v golega uporabnika, ki je nato tudi sam *uporabljen* kot sredstvo za ustvarjanje algoritemskih napovedi. Etični izzivi UI so zato resni. V vojaške namene se UI uporablja za nadzor, prepoznavanje obrazov, celo izbiro tarč in razvoj orožij, pri katerih se odgovornost nevarno oddalji od človeka. V medicini lahko pomaga pri diagnozah, hkrati pa odpira vprašanja zasebnosti, pravičnosti in zaupanja. V sodstvu, zaposlovanju, zavarovalništvu in bančništvu lahko algoritmi resno vplivajo na življenja ljudi, ne da bi ti sploh razumeli, zakaj so bili s strani algoritma zavrženi, ko so prosili za kredit, nižjo premijo ali pogojni izpust iz zapore.

foto: ChatGPT

Tudi družbena omrežja nikoli niso povsem nevtralna. Algoritmi se iz našega delovanja v spletnem okolju ves čas učijo, kaj nas zadrži pred zaslonom, kaj nas razjezi, česa se bojimo, kaj nas žene v primerjanje z drugimi ali v zavist in odpor. Glavni cilj algoritmov tako ni, da nas vodijo k resnici, temveč so oblikovani, da nas vodijo k temu, kar najbolj pritegne pozornost. Kar nas zadrži pri zaslonu. Vodijo nas, kamor sami želijo.

Generativna umetna inteligenca (GUI), ki jo uporabljamo za ustvarjanje vsebin, prinaša še dodatne izzive. Lahko ustvari lažne fotografije, posnetke, glasove, novice, domače naloge, opravičila,

MARIJA MAGDALENA

(Maria Maddalena)
Film (2000)

PREOBRAZBA EROSA V AGAPE

Film *Marija Magdalena* (2000), ki sta ga režirala Raffaele Mertes in Elisabetta Marchetti, je nastal v produkciji Lux Vide kot del serije *Jezusovi prijatelji* (*Gli amici di Gesù*), ki vključuje še tri filme: *Jožef iz Nazareta*, *Tomaž* in *Juda*. V tem okviru film zavestno poskuša preseči tradicionalne in poenostavljene podobe bibličnih oseb ter Marijo Magdaleno predstaviti kot kompleksno, notranje razbito in postopno dozorevajočo žensko figuro. Ena ključnih odločitev filma je jasna distanca do podobe Magdalene kot spreobrnjene prostitutke, ki jo je v zahodnem krščanstvu utrdil papež Gregor Veliki z združitvijo treh evangeljskih žensk (prim. Lk 7,37; Jn 11,2; Mr 16,9). Film Magdalene ne defini-

foto: tv2000.it

skozi spolni greh, temveč skozi izgubo, krivico in zlorabo. Vendar pa jo obenem estetsko oblikuje kot sodobno lepoticu, skoraj reklamni lik, ki zaradi svoje vizualne idealiziranosti mestoma izstopa iz sicer bolj realističnega zgodovinskega sveta filma. Toliko bolj, ker je glavno junakinjo upodobila Maria Grazia Cucinotta, znana tudi po nekaterih bolj čutnih vlogah.

Pripoved Magdaleno sprva predstavi kot ljubečo ženo, ki jo krivična odslovitev pahne v globoko notranjo rano. Iz te rane se rodijo maščevanje, iskanje moči in vpletanje v nevarna razmerja z moškimi, kot sta Silvan in Vitelij. Ta razmerja niso prikazana kot moralni zdrsi, temveč kot poskus samopotrditve in obrambe pred ponovno ranljivostjo. Film tu precej sodobno interpretira psihologijo travme: Magdalena ne išče užitka, temveč nadzor.

Temu svetu nasilja in manipulacije sta postavljena nasproti Jezus in še izraziteje Janez Krstnik,

ki skozi celoten film deluje presenetljivo močno in nagovarjajoče – v nekaterih prizorih celo bolj kot Jezus sam. Janez Krstnik vidi Magdaleni v srce in je ne obsoja, temveč jo vabi, naj svojo žejo po ljubljenosti usmeri k Bogu. V podtonih filma se tako razpira pomembna teološka napetost med staro-zavezno logiko odslovitve žene in Jezusovim evangeljskim pogledom, ki vrača dostojanstvo ne glede na preteklost.

Ključni prelom nastopi, ko Magdalena ob svojem maščevanju, zlasti proti možu Amosu, doživi silovit občutek krivde. Prav ta krivda – ne kot moralna obsodba, ampak kot spoznanje lastne ujetosti v zlo – jo pripravi na sprejetje Božjega odpuščenja. Izjemno dragocena je odločitev filma, da Magdaleninih »sedem demonov« ne prikaže v obliki nadnaravne obsedenosti, temveč v vsakdanji realnosti psihične in telesne zlorabe. Demoni niso zunanje sile, ki bi se same po sebi naselile v njej, temveč so posledice človeške krutosti.

Ta pristop doseže vrhunec v enem najbolj pretresljivih prizorov filma: ko apostoli rešijo Magdaleno iz vode in jo potegnejo na čoln, ona v njihovi skrbi doživi ponovni strah pred posilstvom. Film tu izjemno natančno pokaže, kako travma izkrivlja zaznavanje varnosti in bližine. Démoničnost tako ni stvar eksorcističnega zvijanja, ampak realnosti človeške zlobe in nasilja.

Ko Magdalena odkrije pravo ljubezen, jo začne živeti v podarjajoči obliki v povstajenskem občestvu. Teološko film zelo lepo nakaže preobrazbo erosa v agape. Na ravni dramaturgije pa ta prehod deluje prehiter in nekoliko cenen: stranski liki ostajajo plitvi, preobrati so nagli in premalo utemeljeni. Film predpostavlja gledalčevo poznavanje evangeljev in ga izziva, da v tej interpretaciji prepozna razpršene, kompilirane biblične fragmente.

Film tako ostaja ambiciozen in teološko zanimiv film, ki pa kljub močnim prizorom ne doseže polne pripovedne zrelosti. Njegova vrednost je predvsem v sodobni, psihološko občutljivi interpretaciji Magdalene kot ženske, ki je bila ranjena, a je prav skozi to rano postala prva pričevalka vstajenja. •••

OD RAZOČARANJA DO UPANJA – SRCE, KI GORI, KRUH, KI ODPIRA OČI

V času umetne inteligence, digitalne pospešenosti in komunikacije brez resnične bližine postajajo vprašanja navzočnosti, poslušanja in spremljanja še toliko bolj pomembna. Premišljevanje ob emavških učencih odpira eno temeljnih vprašanj sodobnega človeka: Česa tehnologija nikoli ne bo mogla nadomestiti? Morda prav tistega, kar je najbolj človeško – skupne poti, potrpežljive navzočnosti, poslušanja, lomljenja kruha in bližine drugega človeka.

Vsako jutro vstopam v bolnišnico – v prostor, kjer se svet ne začne in ne konča, ampak se vsak dan znova pogaja za svoj obstoj. Tu čas ne teče, ampak utripa – v ritmu monitorjev, korakov, vdihov in tišine. Hodniki dišijo po razkužilu, po znoju in po upanju, ki se preizkuša v vsakem vdihu. To je kraj, kjer se življenje vsak dan pogaja s smrtjo, kjer vsaka beseda nekaj pomeni in vsaka tišina nekaj razkrije. Tu delam – in pogosto ne vem, ali sem moč ali nemoč; tolažba ali le priča. A ostajam, ker verjamem, da včasih že sama prisotnost pomeni

več kot razlaga. Toda prav tu se poraja vprašanje, kako biti *romar upanja*, ko so roke prazne, srce utrujeno in odgovorov več ni. Je mogoče romati v upanje iz nemoči – ali je to protislovje naša resničnost?

Kadar bolečina postane ogledalo sveta

Obrazi, ki jih srečujem, ostajajo v meni. Obraz starejšega moža, ki v tišini sedi ob oknu in zre v daljavo – ne išče več rešitev, temveč razlago.

SKRAJNEŽ NAJ UMRE, SICER MI ZMERNI NE BOMO PREŽIVELI ...

DRUGI DEL

V času, ko sodobni človek pričakuje hitre odgovore, takojšnje rezultate in instantne razlage, svetopisemska pripoved o potrpežljivosti in dozorevanju ponovno odpira vprašanje časa, čakanja in resničnega spoznanja. Ali je najpomembnejše stvari sploh mogoče pospešiti? Ošlakova meditativna pripoved o drevesu, ki ga ni mogoče »prisiliti« k sadovom, ter o navideznem dialogu, ki se hitro spremeni v nasilje, odpira zelo sodobna vprašanja digitalne dobe: vprašanje neučakanosti, potrebe po takojšnjih odgovorih in nevarnost, da človek resnično modrost zamenja za instantne informacije.

Etephanos pa je bil poln milosti in moči in je delal velike čudeže in znamenja med ljudmi. Sam tega nikoli ni načrtoval, za to ni prosil, tudi tedaj ne, ko je Gospoda že spoznal in ga sprejel kot edinega, ki mu more rešiti večnost, ki sledi končnosti in njeni minljivosti na zemlji, kakor je slišal zagotavljati Petrosa:

»V nikomer drugem ni odrešenja; zakaj pod nebom ljudem ni dano nobeno drugo ime, po katerem naj bi se mi rešili.« To je bila vsa njegova teologija. Dovolj je eno ime: ime Iesousa Christosa. Dovolj je ena vera: v Iesousa Christosa. Dovolj je en nauk: nauk Iesousa in njegovih apostolov!

SVETO PISMO MED SLOVENCMI¹

Slovenci smo dobili Sveto pismo v domačem jeziku v prevodu Jurija Dalmatina leta 1584. Prvi drobci svetopisemskega besedila v slovenskem jeziku pa se nahajajo že v Brižinskih spomenikih iz okoli leta 1000 ter v Celovškem, Stiškem in Čedadskem rokopisu. Protestantizem je zagovarjal pravico vsakega vernika, da bere Božjo besedo v domačem jeziku. Tako je leta 1555 superintendent Protestantske cerkve na Kranjskem Primož Trubar prevedel v slovenščino Evangelij po Mateju, v naslednjih letih pa še ostale novozavezne knjige, ki jih je leta 1582 skupaj s Psalmi izdal kot celotno Novo zavezo. Jurij Dalmatin si je že med študijem teologije v Nemčiji zadal nalogo, da bo Sveto pismo prevedel v slovenščino. To velikansko delo je opravil v desetih letih in ustvaril jezikovno umetnino. Naslanjal se je predvsem na Lutrov in pri Novi zavezi na Trubarjev prevod.

Slovenski prevod si z islandskim deli štirinajsto mesto med prevodi Svetega pisma na svetu. V celoti je Sveto pismo prevedeno v sedemsto trinštirideset jezikov, posamezne knjige pa v preko tri tisoč sedemsto jezikov. Dejstvo, da smo Slovenci med prvimi narodi dobili Sveto pismo v domačem jeziku, izkazuje visoko kulturno raven naših prednikov. Prevod Svetega pisma v jezik nekega naroda je zanj zgodovinsko in kulturno prelomni dogodek, ki kaže na njegovo zrelost in narodno samobitnost. Dalmatinov prevod dokazuje, da je bil v 16. stoletju naš jezik že dovolj razvit, da izrazi najvišje teološke in filozofske resnice v literarno dovršeni obliki.

Drugi celoten prevod Svetega pisma v slovenščino (1784–1802) je priskrbel janzenist Jurij Japelj s sodelavci. Prevajali so po Vulgati in se opirali na Dalmatinov prevod. Japelj je obogatil Trubarjev in Dalmatinov besedni zaklad. Tretji prevod je pripravil Jurij Volc s sodelavci (1856–1859). Tudi ti so prevajali po Vulgati in se opirali še na nekatere prevode. Po škofu Wolfu, ki je podpiral to delo,

se imenuje Wolfova Biblija. Britanska in inozemska svetopisemska družba je leta 1914 izdala slovenski prevod Čeha Antona Chraska – ta ga je priredil po Dalmatinu, Lutru in drugih protestantskih prevodih.

V letih 1959–1961 je škofijski ordinariat v Mariboru izdal celotno Sveto pismo v štirih knjigah. Pripravili so ga večinoma predavatelji Svetega pisma na Teološki fakulteti iz hebrejskega in grškega izvirnika, delno ob upoštevanju Vulgate. Leta 1974 je Britanska in inozemska svetopisemska družba ta prevod redigiran izdala v eni knjigi kot prvo slovensko ekumensko izdajo Svetega pisma. Načelo drugega vatikanskega cerkvenega zbora, da je treba Sveto pismo prevajati iz izvirnih jezikov, je spodbudilo pripravo novega prevoda, ki so ga pod vodstvom akad. prof. dr. Jožeta Krašovca pripravili predavatelji Svetega pisma na Teološki fakulteti UL. Je ekumenski, komentiran prevod, ki so ga naslovili Slovenski standardni prevod iz izvirnih jezikov. Izdala ga je Svetopisemska družba Slovenije leta 1996. Deset let po njegovem izidu je prenovljena ekipa začela pripravljati nov katoliški prevod iz izvirnih jezikov na podlagi jeruzalemske izdaje Svetega pisma. Prevod upošteva skladnost med izvirnikom in izročilom prevajanja v Evropi in Sloveniji ter je bogatejši s teološkimi opombami. Izdala ga je Slovenska škofovska konferenca leta 2024 in velja za uradni prevod za rabo v liturgiji in drugod.

Poleg prevodov celotnega Svetega pisma smo Slovenci prejeli še večje število prevodov posameznih knjig. Leta 2026 je izšel komentiran izbor odlomkov Svetega pisma, Malo Sveto pismo, ki se zgleduje po istoimenski izdaji iz leta 1967. Nabor je velik, vsebina je Božje-človeška in odrešilna. Vzemi, beri! •••

¹ Prirejeno po Allen, Robert, in Penelope Warren, ur. Prev. 1990. *Biblijski atlas*. Ljubljana: Cankarjeva založba; Krašovec, Jože. 2024. *Okoliščine nastanka in značilnosti celotnih slovenskih prevodov Svetega pisma*. Ljubljana: Slovenska škofovska konferenca: Družina.

V NASLEDNJI ŠTEVILKI
bomo spoznali ključ
Sveto pismo v umetnosti
na Slovenskem.

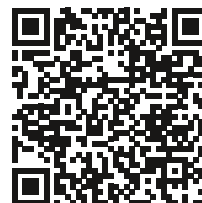
MED ALGORITMOM IN PUŠČAVO

Krščanska vera se v Svetem pismu kaže kot hoja. Abraham zapusti deželo, Izrael hodi skozi puščavo, Jezus je na poti proti Jeruzalemu. Vera ni statična, povezana je z odhodom, iskanjem in vztrajanjem.

Današnja doba umetne inteligence prinaša nove možnosti dostopa do znanja, razlag in informacij. V nekaj trenutkih lahko pridemo do zgodovinskih podatkov, zemljevidov, komentarjev in razlag svtopisemskih besedil. Toda noben algoritem ne more nadomestiti osebne izkušnje človeka: občutka puščavskega vetra, hoje po vročem pesku, tišine samostana, utrujenosti romarske poti ali dotika kamna, na katerem človek sedi in moli. Sveto pismo namreč ni samo besedilo za analizo. Je Beseda, ki nagovarja človeka v njegovem konkretnem življenju, telesu, odnosih in izkušnjah. Vera vključuje čas, bližino, spomin, pot, telo in srečanje.

Tudi zato fizična pot ostaja pomembna. Ko človek stoji v pokrajini, kjer se je oblikovala sinajska zaveza, ali hodi po poteh, po katerih so hodili svtopisemski ljudje, besedilo dobi drugačno težo. UI nam pri tem lahko pomaga kot odličen pripomoček, ne more pa namesto človeka stopiti na pot. •••

*V sodelovanju z agencijo
Aritours je predvideno romanje
po poteh svtopisemske
zgodovine v Egiptu in na Sinaju.
Več informacij na spletni strani
organizatorja:*

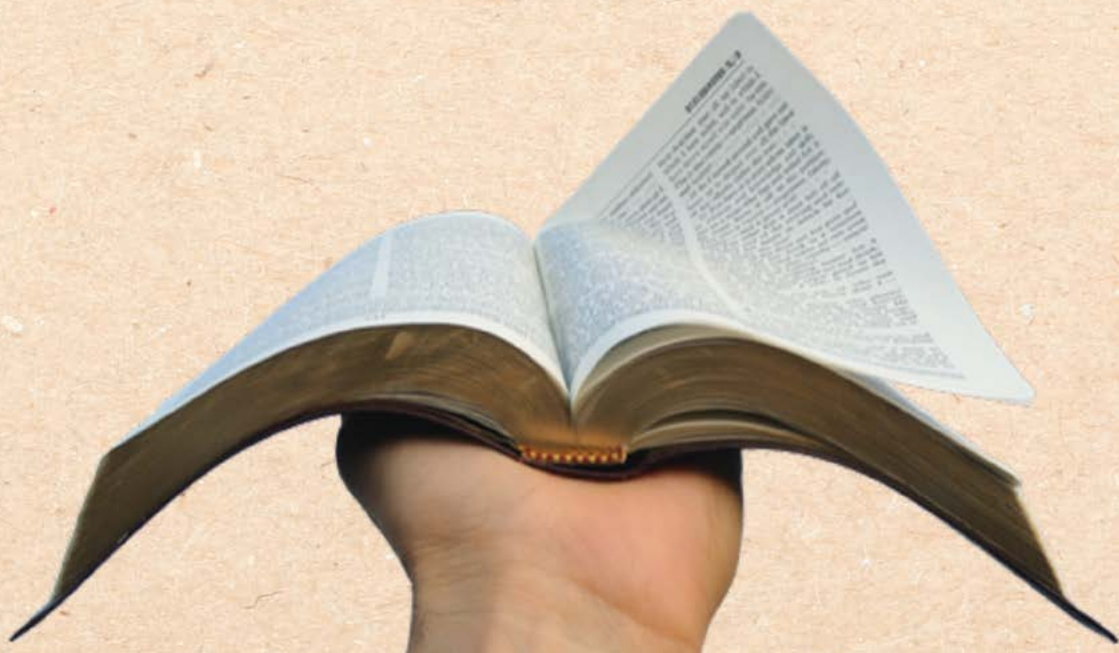

BIBLIČNO SINODALNI VIKEND

*V Svetem Duhu se
prepoznavamo*

Vodi celjski škof Maksimilijan Matjaž
od 25. do 27. septembra 2026
DOM DUHOVNOSTI KANČEVCI
PRIJAVE NA: ordinariat@skofija-celje.si

ZA TISTE,
KI SVETO PISMO
ŠELE SPOZNAVAJO.
IN ZA TISTE,
KI SE K NJEMU VRAČAJO
VSE ŽIVLJENJE.

Malo Sveto pismo bralca vodi skozi temeljne svetopisemske zgodbe ter z jasnimi in razumljivimi razlagami pomaga odkrivati globino svetopisemskega besedila.

VEČ INFORMACIJ

NAKUP

